

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในการจัดการด้านการศึกษาของไทยนั้นได้มีการพัฒนาให้ทันกับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของคนไทยให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ครู ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสามารถสูง รวมทั้งครูต้องมีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพซึ่งต้องได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งจะนำเอาปรัชญา แนวคิด และเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีคุณภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5)

นอกจากนั้นในการปฏิรูปการศึกษาได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหนึ่งเพื่อการพัฒนาครูไว้อย่างชัดเจนในหมวด 4 มาตรา 24 และ 30 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ว่าให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนนำความรู้ไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและให้บริการวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 4-15) ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นพันธกิจที่ครูต้องตระหนักถึงและให้ความสำคัญ

ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้นจะขึ้นอยู่กับ “ครู” เป็นสำคัญ เพราะ ครู คือบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546, 2546, หน้า 84)

ในปัจจุบันได้มีการประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้โครงการไทยเข้มแข็งในเรื่องของการยกระดับคุณภาพ โดยแบบประเมินสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้มีกรอบความคิดมาจากแนวคิดของ McClelland ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ส่วนราชการบริหารทรัพยากรบุคคลตามกรอบมาตรฐานความสำเร็จด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล (Standard for Success) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อความสำเร็จของส่วนราชการ ได้มีการกำหนดกรอบการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครู และการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมจัดระบบพัฒนาครูเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาครูรายบุคคล ซึ่งคณะทำงานประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันพิจารณา

และกำหนดสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สมรรถนะครู ซึ่งประกอบด้วยเจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษาจากแบบประเมินสมรรถนะและมาตรฐานของครูผู้สอนที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำไว้ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน (สมรรถนะ) เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มาตรฐานวิชาชีพครูของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รูปแบบสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สค.บศ.) นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครูในทัศนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 24-25) แต่เมื่อวิเคราะห์รูปแบบสมรรถนะที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว พบว่า รูปแบบสมรรถนะยังไม่สอดคล้องกับสถานะปัจจุบันที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ เนื่องจากพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยที่พบว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ และคนไทยยังขาดความตระหนักรู้ในเรื่องของอาเซียนเมื่อเทียบกับนานาชาติดังที่กล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเครื่องมือที่สามารถแปรกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่การพัฒนารูปแบบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

นอกจากนี้หน้าที่ครูจะจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพนั้น ครูจำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครูหรือกล่าวได้ว่า ครูจะต้องมีสมรรถภาพ จึงจะสามารถนำผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนของหลักสูตรได้ สมรรถภาพครูจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในด้านหลักสูตร ครูทุกคนจะต้องมีความรู้ในด้านหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ในการพัฒนาวิชาชีพครูตามมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 9(4) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติ จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และทักษะอย่างสูงในการประกอบวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งมีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (จริยญา สันตตินปีวงศ์, 2551, หน้า 1)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าครูหรือบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถือเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งใน

การที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนในระดับพื้นฐานซึ่งเป็นความรู้เริ่มแรกของเด็ก ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูนอกจากครูจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียนการสอนแล้ว ครูจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจหลักของตัวเองด้วย ซึ่งมีทั้งพันธกิจทางด้านการวิจัย ด้านการสอน ด้านการบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควบคู่ไปด้วย แต่ในปัจจุบันพบว่า ครูส่วนใหญ่มักจะทำพันธกิจไม่ครบทุกด้าน เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่มีเวลาทำ ไม่มีความรู้ในการทำ ไม่มีแรงจูงใจ ไม่มีผู้สนับสนุน ขาดงบประมาณ เป็นต้น จึงทำให้ครูส่วนใหญ่โดยเฉพาะครูที่บรรจุใหม่ทำแต่หน้าที่การสอนเพียงอย่างเดียว ส่วนหน้าที่อื่นก็ไม่ได้ทำ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวิจัย หรือด้านการบริการวิชาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนและส่งผลต่อโรงเรียนทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสมรรถภาพตามพันธกิจที่ครูควรมี ตลอดจนวิธีการที่จะพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียน และแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพตามพันธกิจของครู เพื่อเป็นการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมให้เป็นบุคคลที่มีสมรรถภาพที่เหมาะสมกับความเป็นครู เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถหลากหลาย และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจของความเป็นครูได้อย่างครบถ้วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถภาพตามพันธกิจและวิธีการพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถภาพตามพันธกิจของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพตามพันธกิจของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4,630 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ แนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพตามพันธกิจของครู

ตัวแปรตาม คือ สมรรถภาพของครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถภาพ หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลในตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การ

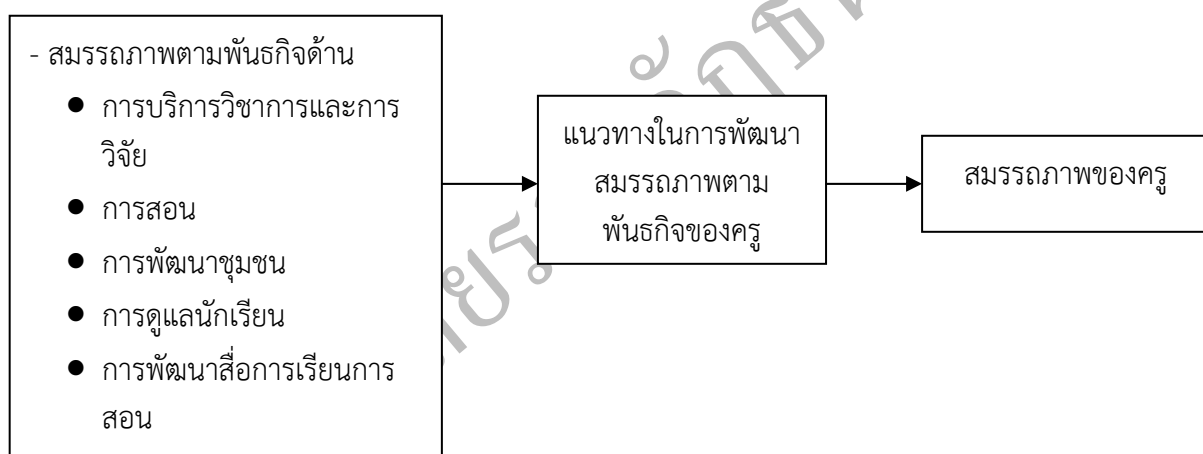
ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ และพันธกิจที่องค์กรกำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้ประกอบไปด้วยสมรรถภาพ 5 ด้าน คือ ด้านการบริการวิชาการและการวิจัย ด้านการสอน ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการดูแลนักเรียน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

พันธกิจ หมายถึง บทบาทหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติในโรงเรียน โดยมีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

แนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพตามพันธกิจของครู หมายถึง วิธีการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู ซึ่งได้มาจากการจัดกลุ่มสนทนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าสมรรถภาพของครูตามพันธกิจนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูที่จะต้องกระทำ ตลอดจนควรมีวิธีการในการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพตามพันธกิจดังกล่าว ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของขั้นตอนการศึกษาดังภาพ

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพของครู
2. ได้แนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพครูตามพันธกิจหลัก
3. โรงเรียนสามารถนำเอาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพตามพันธกิจของครูไปใช้กับครูภายในโรงเรียนได้